

TOP-HATS AND RINGLETS

AUSTRIAN BIEDERMEIER PAINTINGS
FROM THE MUSEUM OF FINE ARTS

2015.06.13. –
2017.12.31.

Vaszary Galéria
www.vaszaryvilla.hu

Benedek Katalin

Kedély, nyugalom

● Osztrák biedermeier festők művei a balatonfüredi Vaszary-villa tárlatán

Balatonfüredet múltja, kultúrtörténete szinte predestinálja a biedermeier lelkület befogadására. A sajátos helyi szellemnek köszönhetően a császárváros divatos festőinek arc- és tájképei, csendéletei hiteles helyre kerültek a Vaszary-villában. Kissé visszatekintve, eszünkbe jut Kazinczy Ferenc tanácsa, aki a korszak küszöbén a bécsi arcképfestőkhöz küldte a magyarokat. Balatonfüred a reformkori Magyarország egyik szellemi fővárosa. Ezt a levegőt árasztják épületei, melyeknek falai mögül halkán kiszüremlik, Krúdy Gyulát idézve: „a múlt idők átélt regénye.” És erről a világról beszél nekünk Melocco Miklós 21. századi Deák-émlékművének főszereplője. A tóparti ligetbe invitál bennünket a politikus. A kerti padon ülve hallgathatnánk őt, amint íróasztala mögött ülve társalogni hív. Hiszen Deák Ferenc ide járt gyógyulni, barátaival, eszme társaival szívesen időzött a Balaton partján. 2004-ben a szoborkompozíció szakmai zsűrije az emlékmű felállításához a legmegfelelőbb helyet kereste, ahonnan a Haza Bölcsé szólhat vendégeihez és az arra sétáló emberekhez. Végül azt a véleményt alakítottuk ki, hogy Melocco Miklós különleges műve nem kerülhet máshova, mint az Állami Szívkórház szomszédságában lévő kis parkba. A művész ide álmodta, tervezte és kivitelezte alkotását.

Cylinder és lokni címmel a Szépművészeti Múzeum egyik legnépszerűbb műtárgy-együtteséből, mintegy ötven műalkotást felölelő reprezentatív tárlatot láthatunk. A biedermeier stílus talán legmagasabb megnyilvánulási formája a bútór- és enteriőr művészet. Ugyanakkor a korszak festészetének sajátos jellemvonása a valóság megfigyelésén alapuló tárgyyszerű ábrázolás, az egyszerűség, mértékletesség és meghittség. Pedig a kifinomult polgári világ idejében is jelentek ellentétek, feszültségek. Gondoljunk például Metternich személyére.

A 19. század első felében, közepén divatosabbá váló korstílus kedvelt festészeti műfajai a realista portrék, tájábrázolások, a hétköznapi jeleneteket, a szegények világát békés empátiával megörökítő életképek, valamint az érzékletesen megfestett csendéletek. A sajátos osztrák kultúrára jellemző egyeztető irány keresése a képzőművészeti alkotások mélyén is ott rejlik.

A megtekinthető kollekción az időszak jellegzetes darabjaiból áll. Természetes jó néhány mű magyar vonatkozása. Példaként A. v. Pettenkofen Borsos Józsefet ábrázoló művét, J. M. Ranftl 1838-as árvízképét említem, de Szentgyörgyi Imre udvari tanácsos is modellt ült F. G. Waldmüllernek. A már fentebb megjelölt festészeti témák tagoltan jelennek meg a kiállítóteremben. Leg-

árnyaltabban a korabeli arisztokrácia és a polgári társadalmi rétegek képmásai. Élvonalbeli művészek (Fr.v. Amerling, J. N. Ender, Fr. Eybl, J. B. Reiter) portréi tanúskodnak a bécsi biedermeier igényes képzőművészeti ízléséről.

Hangsúlyosan foglalkozom a bécsi akadémia egyik fő alakjának, Fr. v. Amerlingnek Nákó grófnét megörökítő alkotásával. Nem csak művészi színvonala, de az egyéb érdekes kultúrhistoriai összefüggések okán is. A festő a magyar arisztokráta körökben népszerű volt. Tőle származik gr. Széchenyi István egyik igen kvalitásos egészalakos portréja. Az angol festészetből átvett virtuóz ecsetkezelése, választékos, részletezően gazdag és gondos előadásmódja kiemelik őt kortársai közül. Munkáin a hiteles vonások megrajzolása

mellett az egyéniség sugárzó érzékeltetésével is kitűnt. Gr. Nákó Kálmánné a kor magyar művelődéstörténetének egyik figyelemre méltó nőalakja, akinek szalonját neves művészek látogatják. Zenei tehetsége feltűnést kelt a fővárosban, amikor a Nemzeti Színház egy ünnepi előadásán magyar dalokat zongorázik. A grófné zongorajátékát Liszt Ferenc is hallgatja, majd megjegyzi: „Ezt én is el tudom játszani, de így nem.” Amerling tanítványának és modelljének leánykori neve: Gyertyánffy Berta, egy temesvári örmény gyökerű család leszármazottja. A művész, az emberábrázolás mestere igen érzékletesen adja vissza a különleges szépségű asszony karakterét, örmény eredetű arcvonásait. Ám Nákó Berta (művésznév) nő létére komoly sikereket ért el,

Johan Mathias Ranftl:
Az 1838-as pesti árvíz,
1839

mint portréfestő. Két művét a Magyar Nemzeti Galéria őrzi.

A kiállítás önálló egysége a J. Danhauser festőművész és Pyrker János velencei pátriárka, majd egri püspök és műgyűjtő együttműködő szellemi kapcsolata. A tehetséges fiatal festő éveken át dolgozott a pátriárka és az érsek udvari festőjeként. Az egyházfő a felállítandó Nemzeti Múzeum javára adományozott, több száz darabból álló képgyűjteményével is művelődéstörténetünk megbecsült alakja. Hozzá tehetjük, hogy később ezt az adományt mintegy ötven képpel kiegészítette, amelyek az 1906-ban a Szépművészeti Múzeum alapgyűjteményének fontos darabjaivá váltak. Az érsek írói munkásságáról elsősorban két eposza, a „Tunisiás” és a „Rudolfias” alapján szólhatunk. Danhauser történeti képek sorozatán elevenítette meg a Rudolfias-témát. Tíz évet dolgozott rajta. A Habsburg Rudolf, Ottokár és Wallstein körül zajló események megjelenítése

magán viseli még a romantika rekvizitumait. Az élményszerűen megfestett eposz Danhauser több forrásból táplálkozó alkotói tevékenységére is rávilágít. Később ugyanis, vérbeli biedermeier művészként humorral eltalált zsánerképek kerültek vásznaira.

Bepillantathatunk az életképek világába is, többek között F. G. Waldmüller és Fr. Gauermann ecsetje nyomán. A tájfestést A. v. Pettenkofen *Szolnoki vására* képviseli hitelesen. R.v. Alt a veduta festés mestere. Finoman alkalmazott akvarell technikájú, világos szerkezetű városrészletével jegyzi magát a bemutatott művészek sorában.

A zűrzavaros 21. században a biedermeier ismét hódít, mi több: fölértékelődött. Sietünk, kapkodunk. Szükségünk van a bensőséges-séggel átítatott komfortérzésre. Lehet, mindez csupán illúzió. Vagy talán az idős Ferenc József császár mondott igazat? „A régi szép idők, úgy látszik, újra visszatérnek.”

Enteriőr a kiállításról Johan Nepomuk Ender: Halászfíú című munkájával (1825)

Ferdinand Georg Waldmüller: Koldusfiú -1863